

Títol: UNA MIRADA ANTROPOLÒGICA PER A L'ARXIVÍSTICA I ELS PROJECTES DE COOPERACIÓ INTERNACIONAL EN MATÈRIA D'ARXIUS

Autora: Judit Tió Guiteras

Antropòloga i graduada del Màster en Arxivística i Gestió de Documents de l'ESAGED.

L'arxivística es troba en un moment d'expansió professional i acadèmica molt encoratjador, marcat principalment pel diàleg amb les ciències de la informació i la computació i, per tant, en un escenari de major estandardització a nivell internacional. No obstant, resulta fonamental cultivar el pensament crític i reivindicar les oportunitats que també poden oferir les ciències socials en l'aproximació i el tractament del propi objecte d'estudi. Perquè què passa quan les percepcions, necessitats i expectatives que tenen altres societats en relació amb els seus arxius no encaixen amb la manera d'entendre i de fer les coses de l'arxivística "estandarditzada"? Com podem plantejar-nos com a professionals ajudar a altres comunitats a organitzar i gestionar els seus arxius si no prenem en consideració el que és social i culturalment important per aquestes, i en quins termes volen relacionar-s'hi?

La investigació i diverses experiències de treball en l'àmbit social, particularment a Austràlia, Canadà, Estats Units i Llatinoamèrica, ja ha pogut demostrar que existeix molta més diversitat sociocultural entorn als arxius de la podríem pensar, davant de la qual una concepció homogènia o estàndard de la disciplina i una aplicació indiscriminada dels seus principis científics no només no és viable, sinó que també és altament problemàtica.

Si bé per l'origen i pel bagatge acadèmic de la majoria de professionals de l'arxivística ja es té una consciència del valor social dels arxius, de la seva importància per a la memòria històrica o per la defensa dels drets humans, el cert és que hi ha més que tot això; que els arxius poden significar i poden constituir-se de moltes formes depenent de la societat o la comunitat a la que ens referim. Els actuals models i estàndards professionals no estan preparats per abraçar el fet que, per exemple, algunes comunitats poden establir vincles emocionals, espirituals o més simbòlics amb els seus arxius, o que existeixen sistemes arxivístics i tradicions particulars que es fonamenten en altres formes de concebre els documents, la propietat cultural o la preservació de la memòria.

Els projectes de cooperació internacional en matèria d'arxius són especialment paradigmàtics en aquest sentit, perquè permeten veure d'una forma molt clara fins a quin punt funciona l'aplicació de la teoria i els principis arxivístics en diferents realitats socials. Per exemple, del projecte de cooperació d'Arxivers sense Fronteres amb l'Arxiu

Nacional de la República Democràtica Àrab Saharaí, que he tingut la oportunitat d'analitzar, se'n poden treure molts aprenentatges respecte a l'encaix dels coneixements i les pràctiques professionals pròpies en realitats locals i territorials tant particulars, així com de la necessitat, constatada pels/les pròpies cooperants que hi han participat al llarg dels anys, de conèixer la població amb la que es treballa, més enllà de la situació concreta dels arxius i la documentació, o de les necessitats de gestió documental percebudes externament.

En aquest sentit, l'antropologia i el seu mètode d'investigació, l'etnografia, són eines que ens podrien servir per a la sensibilització sociocultural i pel plantejament d'algunes reflexions crítiques sobre la professió, no només per comprendre a persones i a cultures arxivístiques diverses, sinó també per pensar com fem el que fem i per què ho fem. En concret, en els projectes de cooperació es podrien incorporar alguns exercicis etnogràfics, és a dir, d'atenció i de comprensió de les realitats socials, per tal de dissenyar intervencions més adients, eficaces i integrades en cada context. Per exemple, es podria començar per parar més atenció als aspectes socioculturals de la població en la fase prèvia de prospecció dels fons i en el disseny dels projectes, o fins i tot crear equips pluridisciplinaris que tinguin la capacitat de treballar un mateix projecte des de diferents perspectives i amb una major profunditat.

En definitiva, caldria entendre l'arxivística com un mitjà perquè les societats s'arxivin a sí mateixes de la manera més coherent, i no com una pràctica d'aplicació estàndard. Entendre que hi ha diferents maneres de fer les coses i donar-les-hi espai és important, i de fet, aquesta flexibilitat no és incompatible amb mantenir el rigor, la qualitat i l'aplicació de bones pràctiques. Comprendre als/les productors/es de la documentació i els mons socials que embolcallen els arxius és fonamental per plantejar una gestió de la documentació realment eficient i apropiada, i per assegurar així que es compleix amb les finalitats de l'arxivística en els termes en els que ho viu i ho concep cada comunitat.